

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
СЕРІЯ: УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ
За редакцією Л. Білецького
Ч. 4

П. КОВАЛІВ

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ

Вінніпег

1953

Накладом Т-ва Просвіта у Форт Віліямі

UKRAINIAN FREE ACADEMY OF SCIENCES
SERIES: UKRAINIAN SCHOLARS

Editor: L. Bilećkyj
No. 4

P. KOVALIV

WASYL' SIMOVYČ

Winnipeg

1953

Published by Prosvita Ass'n in Fort William

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
СЕРІЯ: УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ

За редакцією Л. Білецького
Ч. 4

П. КОВАЛІВ

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ

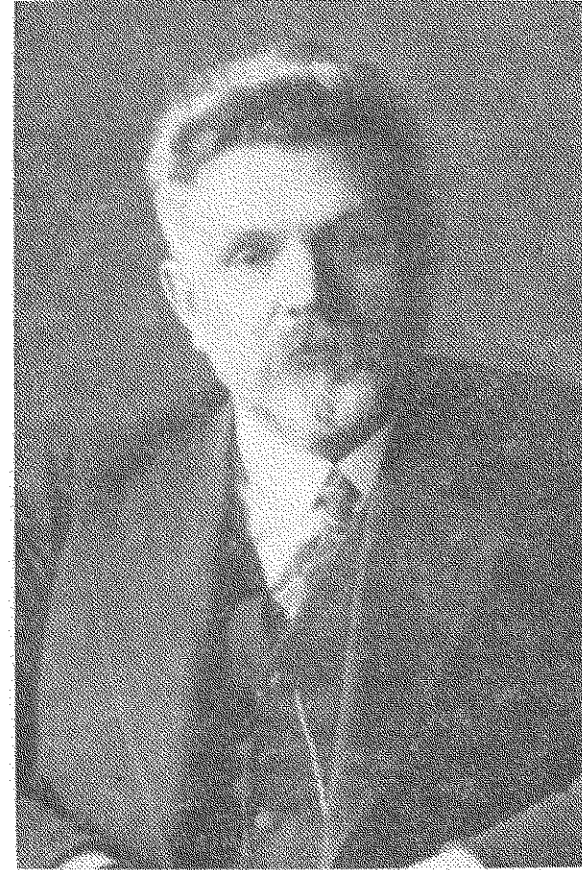
diasporiana.org.ua

Вінніпег

1953

Накладом Т-ва Просвіта у Форт Віліямі

На цім місці Президія УВАН у Канаді і редактор особисто складають глибоку подяку Зарядові Товариства "Просвіта" у Форт Віліямі, Онт., за ту глибоку увагу до української культури й науки і за ту жертву, за допомогою якої УВАН змогла цю працю надрукувати.

**Василь Сімович.
(1880—1944).**

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ

ВСТУП

Вся наукова діяльність проф. В. Сімовича проходила в різних напрямках української філології: нема такої галузі української філологічної науки, куди б не заглянуло пильне око великого патріота української культури, — усюди він порядкує, дає свої поради, дбає про чистоту й непорушність національних основ рідної культури. Але основне вістря своєї наукової діяльності В. Сімович завжди скеровував у галузь мовознавства. Українська мова, українська мовознавча наука були тією широкою ареною його наукової діяльності, з якої він не сходив усе своє життя.

Добре володіючи українською літературною мовою, В. Сімович був гарячим борцем за її чистоту й правильність у шкільному навчанні і в пресі. Любов до рідної мови він перейняв у свого вчителя в Черновецькому університеті Степана Смаль-Стоцького, будши його найкращим учнем. І цю любов він поніс у життя, прищеплюючи її іншим.

ЖИТТЄПИС.

Василь Сімович народився 9. березня 1880 р. в с. Гадинківцях, Гусятинського повіту в Галичині, в родині народного вчителя. Гімназію закінчив у Станиславові (1891—1899), університет — у Чернівцях (1899—1904), а після того склав іспит на вчителя середніх шкіл (1905) і вчителював там же, в Чернівцях, в Учительській семінарії, викладаючи українську мову і літературу. Докторат філософії він дістав у Черновецькому університеті у свого вчителя професора Степана Смалья-Стоцького за працю “Дієслово в творах Йоаннікія Галятовського” (1913).

Під час першої світової війни В. Сімович викладав українську мову в таборах полонених вояків-українців російської армії і склав для них “Практичну граматику української мови”, що вийшла друком в Роштані 1918 р. Ширшу наукову діяльність В. Сімович розгорнув, коли переїхав до Праги, де від жовтня 1923 р. став професором української мови в Українському Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова, а згодом був кілька років і ректором цього Інституту. Отож, власне, праця в Інституті дала йому можливість, крім суто педагогічної діяльності, присвятити себе науковій діяльності. За цей час він написав і опублікував такі головні праці: “На теми мови” (1924), “Латинка для нашої бібліографії” (1927), “Українське **що**” (1928), “Нарис староболгарської граматики” (1929), “Історичний розвиток українських здрібнених та згублених хресних чоловічих імен із окремишньою увагою на завмерлі суфікси” (1929), “Українські іменники чоловічого роду на **-о** в історичному розвитку й освітленні” (1929), “Спроби перекладу Св. Письма у творах Галятовського” (1930), “Грамматика сляво-рутена М. Лучкая” (1931), “До питання **о, е** в українській мові” (1932), “Хрестоматія і пам’ятки старої української мови” (1932), “Йосиф Іречек і українська мова” (1933) та ін.

Тоді саме в Празі розгорнув свою діяльність так званий “Празький Лінгвістичний Кружок”, що в центрі своєї праці мав фонологію. В. Сімович брав активну участь у праці цього “Кружка”, виявляючи великий інтерес до фонологічної методи дослідів.

Після того, як чесько-словацький уряд припинив (1933 р.) Українському Високому Педагогічному Інституті в Празі допомогу, того самого року В. Сімович переїхав до

Львова на становище секретаря Укр. Наук. Т-ва ім. Шевченка, де провадив далі наукову працю, беручи активну участь “Комісії мови” Наукового Т-ва ім. Шевченка. Тут при НТШ він заклав “Мовознавчий гурток”, що мав своїм завданням пропагувати й ширити гасла празького фонологічного підходу до мовних явищ.

В роках 1940—1941 В. Сімович був професором української мови в Львівському університеті ім. І. Франка та деканом Філологічного факультету; а від 1941 р. і до смерті був редактором Українського Видавництва у Львові. Як редактор він допильнував, що вийшли в світ такі окремі праці з мовознавства, як: “Норми української мови” О. Синявського, “Правописний словник”, “Нарис літературної історії української мови в XVII ст.” П. Житецького, “Нариси з історії української мови” М. Грунського і П. Ковалева та інші.

За цей час, після приїзду з Праги, Сімович надрукував багато статей в різних часописах, а серед них такі головні праці з мовознавства, як: “Рідна мова й інтелектуальний розвиток дитини” (1934), “Чи українське ненаголошене **е** окрема фонема?” (1937), “Проблема гармонії складів” (1938) і “Степан Смалья-Стоцький як шкільний діяч і педагог” (1939).

Докладніший огляд наукової діяльності В. Сімовича подаємо в наступних розділах цієї спеціальної праці, присвяченої пам’яті видатного українського вченого-мовознавця.

1. В ОБОРОНІ РІДНОЇ МОВИ

Як оборонець рідної мови, В. Сімович щільно ув'язує питання рідної мови з інтелектуальним розвитком дитини, присвятивши цьому питанню окрему працю: "Рідна мова й інтелектуальний розвиток дитини" (Львів, 1934). "Для дитини є та мова, якою вона думає, підстава, що на ній виростають нові й нові враження, в ній вона сприймає кожен незначний для неї думку, долучуючи до тої мовної будови, хоч вона й невелика, нові й нові прибудови" (ст. 9). „Чужа, незрозуміла, а то й малозрозуміла мова веде неминуче до повної механізації науки в школі" (ст. 11).

Звідси у нього випливає велике значення вивчення рідної мови. „Кожна мова, сама для себе, має свою власну будову, своєрідну, має окрему систему фонем, відміни, семантики, синтакси. Це ж знову все відбивається на будові думки й на тому, як ця думка виливається, як її сприймаємо ми та як її зформовано" (ст. 5).

В зв'язку з цим у нього виникає своєрідний погляд на мову, як на засіб інтелектуального розвитку дитини. Ні психологічний, ні філософський погляд на мову не розв'язує питання інтелектуального розвитку дитини. Тільки лінгвістичний підхід до мови, на його думку, може задовольнити ті вимоги, які висуває інтелектуальний розвиток дитини. З погляду лінгвістичного, мова — це інструмент, практичний прилад. „Щоб могли віддати мовою думку, треба той інструмент удосконалювати, треба його обтісувати, вигладжувати, треба зробити його еластичним, а то ж і думка людська еластична, гнучка. Як усякий інструмент, як кожне знаряддя — людська мова має свою окрему конструкцію, будову. Кілько різних мов, тільки різних її будов. Кожна мова інакшим способом віддає думки — відповідно до своєї будови" (ст. 4).

Ці думки В. Сімович висловив трохи пізніше, але й рання наукова діяльність його починається з студіювання рідної мови, розкриття законів її розвитку й розв'язання практичних питань навчання мови.

2. ПЕРША НАУКОВА ГРАМАТИКА

На початку першої світової війни виходить друком його практична українська граматика для самоосвіти німецькою мовою: „Praktische Grammatik der ukrainischen Sprache fuer den Selbstunterricht”. Wien und Leipzig. В 1916 році в Роштаті він видає „Поуки для коректорів”, а в 1919 році випускає окрему книжечку: „Як стати по-українськи грамотним” (Зальцведель, 1919) під псевдонімом Василь Верниволя.

Широка викладова діяльність в Австрії і Німеччині в таборах для полонених українців дала В. Сімовичеві великий досвід, і він пише першу свою наукову граматику, складену потім руками полонених у табірній друкарні в Роштаті (1918) під назвою “Практична граматика української мови”. В передмові до граматики він зазначає, що його граматика практична й „має собі за завдання в найкоротшому часі за-знайомити читачів із найважливішими законами української мови та прикласти ті закони до життя”. Вже з цих слів видно, що ще в ранні роки наукової і педагогічної діяльності В. Сімовича питання мови для нього було питанням великої практичної ваги. Вивчити закони рідної мови й прикласти ті закони до життя — це був той девіз, що на все життя залишався для нашого вченого провідною ідеєю в його наукових лінгвістичних дослідах. Автор дуже скромно розцінює свою працю, зазначивши в передмові, що його граматика не наукова, а практична. Але вже самий факт появи такої граматики, яка розкриває основні закони української мови й розкриває їх так, що вони приступні до життя, свідчить про науковість граматики. Справді науковою граматикою є та граматика, яка (хоч би й вона мала практичне призначення) не тільки розкриває закони мови, але й робить їх рідними, близькими до розуміння читача.

У нас панує ще й досі не зовсім правдивий погляд на наукову граматику. Часто під цим поняттям розуміють граматику для вищого читача, граматика ж для пересічного читача, мовляв, не наукова. Насправді воно не так. Кожна граматика мусить бути науковою, бо тільки така граматика зможе повністю забезпечити не тільки розуміння законів мови, але й інтерес до вивчення їх, щоб потім з легкістю їх прикладати до життя, використовувати в мові і на письмі. Проф. Є. Тимченко, складаючи свою граматику для IV класи середніх шкіл, переслідував не тільки суто практичну мету, щоб дати правила мови й письма, але й разом з тим мету наукового викладу матеріялу в вигляді якоїсь викінченої системи. Через те його граматика ще й тепер, після кількох десятків років, не втратила свого інтересу: матеріял викладено дуже стисло й просто, як для учня-підлітка, але разом із тим і науково, за певною системою.

Подібне можна сказати й про граматику В. Сімовича. „Я старався так доступно розкласти, щоб усі могли книжку зрозуміти”, — пише він у передмові. Звичайно, багато важить мова викладу й пояснення матеріялу. Найпростіший виклад матеріялу ніколи не зможе зробити граматику близькою до розуміння, якщо сам виклад матеріялу не має системи й логічності, тобто не науковий. В. Сімович викладає матеріял гарною простою мовою, але всі пояснення у нього науково обґрунтовані, отже й легкі, цікаві для розуміння. Ось через що граматика В. Сімовича (власне її перше видання 1918 р.) ще й досі не втратила свого значення і після граматики Ст. Смалі-Стоцького залишається покищо настільною книжкою галицького суспільства (поза Галичиною, на Наддніпрянщині, ця книжка через відомі причини не мала свого поширення).

Я не маю змоги докладно спинятися на аналізі граматики В. Сімовича, бо це, зрештою, не є моїм кінцевим завданням; я тільки спинюся на деяких місцях граматики, що характеризують автора як гарного дослідника української мови, доброго знавця законів її розвитку й щирого прихильника простоти викладу матеріялу.

Уже самий поділ граматики вказує на ясність мети і

простоту викладу. Основні розділи граматики у нього мають звичайнісінькі прості українські назви: звуки, слова і речення. Під назвою „звуки” він розуміє „звукові та правописні закони”, а саме: які є звуки в українській мові, які бувають зміни та як все це зазначається на письмі. Таким чином, теоретичний і практичний моменти звукового вивчення мови органічно поєднуються в нього в єдине ціле. „Пізнати хоч найважливіші звукові закони нашої мови цікаво, бо ж вони відбиваються на цілій її будові, відрізняють її від інших слов'янських мов, у першій лінії від московської й польської, й надають їй прикмету самостійної мови. Задля практики цікаво знати звукові закони тому, що на основі цих законів витворився й менш-більш уже устаткувався український правопис.” (ст. 34). Друга частина граматики, що в нас її прийнято звати морфологією, в граматиці В. Сімовича вона має звичайну конкретну назву „слова”, бо ця частина граматики вивчає слова не тільки за їх формою (звідки назва — морфологія), але й за їх творенням або значенням для інших слів (невідмінювані частини мови). Так само й третя частина граматики має звичайну конкретну українську назву „речення”, що обіймає собою складню в цілому, яка вивчає: частини речення, роди речень, значення слів в реченні, лад слів у реченні, подає закони пунктуації тощо.

В частині про звуки української мови В. Сімович в дуже легкій і приступній до розуміння формі розкриває основні звукові закони, дуже часто порівнюючи звукові явища з явищами навколишнього світу, роблячи цим самим виклад сухого граматичного матеріалу живим, образним, цікавим для сприймання. „Як у житті панує безнастанна боротьба за те, щоб легше прожити, так воно й у мові. Не тільки одно слово витискає друге, не тільки одна форма нахабно вдирається на місце другої, але й один звук із другим бореться.” „А в тій боротьбі один звук потягає за собою другий, один другому подає, кожний віддає де-не-що зі себе, себто вони приподібнюються (асимілюються) до себе, один витискає другий зовсім, то знов у тій боротьбі між двома звуками всунеться третій і засяде собі місце так, що оба мусять собі лічитися” (ст. 35).

Особливо цінним у викладі фонетичного матеріалу є те, що тут чітко витримується принцип тематичності, а це вносить певну систему в викладі. Наприклад, розділ „Голосові шелестівки” (який треба б краще назвати „дзвінки приголосні”) обіймає геть усі явища, що зв'язані з збереженням дзвінкості (на кінці слова, перед глухими, приросток „з” перед глухими, глухий перед дзвінким, в після голосного, л після голосного і приголосного та інш.). Таким чином, читач має можливість з великим інтересом простежити ту закономірність, з якою розвивається в українській мові явище дзвінкості приголосних, явище, що властиве українській мові і що відрізняє її від інших слов'янських мов. Підкреслюючи цю особливість української мови, В. Сімович тут же поряд розв'язує й правописні питання, чітко розмежовуючи моменти суто фонетичні і правописні, що мають свої окремі закони розвитку. Напр., говорячи про в, що після голосного „скрізь де б то не було” в вимові міняється на у (кроу, діучина, лаука), він тут же зазначає: „У правописі того „у” після голосівки ніде не зазначаємо, а всюди пишемо „в”, — і то навіть у тих випадках, коли „у” витворилося з „л” (вовк, читав, повний) (ст. 37).

Друга цікава фонетична тема — це м'якшення приголосних, яку В. Сімович розбиває на дві підтеми: нове м'якшення і старе м'якшення, вносячи в звичайний популярний виклад елементи історизму й діалектології. Але виклад цих елементів подається в такій легкій формі, що читач навіть не помічає того, що він має справу з історією мови або діалектологією.

Звук і, що в українській фонетиці займає центральне місце, в граматиці В. Сімовича має послідовне пояснення в цілій системі розвитку з погляду фонологічного й історичного. Говорячи про правопис і, автор ураховує всі особливості вживання цього звука з їх історичними основами, в зв'язку з чим це дає йому можливість одночасно розв'язувати питання ортографічне й ортоепічне. Навіть і з прийменником трактується як певне закономірне явище, що розвинулось на основі закону про вставне та приставне і. Приставне і він убачає в таких формах, як: іще, іржа, імла, що розвивається

за певною закономірністю залежно від оточення (вона ще спить — він іще спить, витри ржу — витер іржу, степ покрився млою — покрився степ імлою). Вставне і розвивається в зложених словах з приростками: об-, від-, над-, під-, роз-, якщо друга частина починається двома приголосними (обізватися, надіслати, підібрати, розігнути). Звідси, на його думку, утворився закон про вживання в усній мові й на письмі і з прийменником з. „Якщо попереднє слово кінчиться голосівкою, а слово після з починається теж голосівкою, або одною приголосівкою, то звичайно в мові й на письмі вживаємо з, напр.: Я з Охтирки, Біжу з гори, Сестра з Оврамом... Як одно слово кінчиться і друге починається приголосівкою, то звичайно балакаємо й пишемо із, напр: Родом із Києва, Досить із мене... Якщо слово, що після з починається двома приголосівками, а то й одною, але сичною або шипучою, то вживаємо звичайно зі, напр.: Я зі Львова, Перо зі сталі, Ходи зі мною... Як не раз іскладається так, що перед з і після нього накопичиться кілька приголосівок, то й уживається навіть форма ізі (ізо), напр.: Василько буде хоч цілісіньку ніч ізо мною сидіти (Марко Вовчок)...” (ст. 49-50).

Таку ж саму закономірність В. Сімович вбачає в розділах про збіг голосних і приголосних. При збігові голосних розвивається між ними приголосний: павук, павутиння, українець (українець). Це явище потім перейшло на ті випадки, де одно слово кінчається, а друге починається на голосний, а відтак перенесене було до багатьох слів, що починаються голосними: вогонь, вуса, Ганна, гострий та інш. При збігові приголосних, навпаки, зайвий приголосний, незручний для вимови, зникає: тижня, щасливий, масло та інш. У цьому ж ряді В. Сімович розглядає й такі випадки, як розвиток голосних між двома приголосними (вогонь, вузол, сестер...), стягнення приголосних (багатство, запорізький, росада), асиміляція (приподібнення) (сердешний, нижчий), розвиток приголосних між приголосними (заздрість, зустріч) тощо.

Кожне фонетичне явище української мови в граматиці В. Сімовича має свою закономірність, що спирається на ма-

теріялі клясіків українського письменства й української народної мови. Навіть таке, здавалось би, дрібне явище, як скорочення **ся** в **сь** при дієсловах, в граматиці В. Сімовича підводиться під закон української мови, закон цілком інший, ніж в російській мові. В. Сімович встановлює тут закономірність в чергуванні в певних умовах повної форми з короткою, підкреслюючи гнучкість, гармонійність української мови, якої не мають інші слов'янські мови. Під цю гармонійність він підводить навіть паралельне вживання форм **немає** і **нема**:

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра (Шевченко).

Всі ці і багато інших фонетичних явищ знайшли собі місце в граматиці В. Сімовича, і подаються вони не як випадкові факти, механічно нанизані один на одний, як це ми спостерігаємо в багатьох шкільних граматиках, що вийшли на Україні за останнє двадцятиріччя, а в певній науковій системі з відповідною закономірністю їх розвитку. В. Сімович в своїй граматиці в поясненні звукових явищ української мови намагається йти шляхом свого учителя — Степана Смаль-Стоцького. Більше того, він багато де в чому випереджає свого вчителя. Простота і ясність викладу матеріалу, виклад у формі сердешної бесіди з читачем — ось та основна риса, що підносить В. Сімовича на багато вищий від його вчителя шабель.

Закономірність української мови В. Сімович розкриває і в другій частині граматики — морфології. Цю частину він починає розділом „Як творяться слова”, а саме такими словами: „Кожна мова має свої слова. Їх витворила собі мова на протязі життя народу і все ще творить по потребі. Крім того, слова приходять із інших мов, і мова або живцем їх переймає (чужі слова), або достроює до тих, що вже в неї є, й переробляє їх по-своєму. Це все робиться постійно, в такому напрямі мова ніколи не спочиває. Усе переймає чужі слова й постійно нові собі творить, збагачуючи безнастанно скарб мови (лексику). Чим у якій мірі більше слів, тим вона вважається багатшою, культурнішою. Українська мова

словами багата. Слова творить народ несвідомо, але ж таки на основі якихось законів, які йому проказує народне вуха й народне чуття. Народ собі знає, що хлопець — малий, а хлопчисько — це щось велике. Він чує, що столик — не стіл, а візок — не віз, що дядько — то чоловік, а дядина — жінка, що дяк має за жінку дячиху, Іван — Іваниху, що Іванова донька — Іванівна (бо й попова донька — попівна), а син його вже Іваненко (як попів син — попенко), а коли син батька не має — то він безбатченко” (ст. 85). „Народ ніколи не помиляється, — каже далі автор, — не скаже, що біляве го — біле, чорняве то — чорне; він знає, що придуркуватий — ще не дурний, що подовгуватий — то не довгий, що попіспати — не те, що спати, що треба казати: батько лягли спати”, але ж „діти полягали спати” і т. д. Народ знає, що як, напр., брат має дім, то дім братів, а як сестра теж має, то він — сестрин. Так само як щось дуже дрібне, то в народа воно все буде дрібненьке, як же здорове, велике, то буде — здоровенне, величезне”. (Там же).

Так в формі бесіди автор розкриває семантичну роль афіксів, не виводячи жодних правил. Так далі розкриває він значення наростка, приростка, кореня, порівнюючи їх з деревом з відповідною ілюстрацією; далі говорить про здрібнілі й пестливі слова, підкреслюючи їх питому вагу в українській мові в порівнянні з іншими мовами.

Виходячи з формальних ознак, всі частини мови він поділяє на дві групи: відмінні й невідмінні. Відмінні частини мови (іменники, прикметники, займенники та інш.) — кожен зокрема він класифікує спочатку за змістом, далі подає творення, а потім уже докладніше спиняється на словозміні.

Словозміна часто подається в історичному освітленні, особливо іменники й прикметники. Де можна, автор подає також окремі фонетичні замітки, застерігаючи читача одночасно звертати увагу на ті чи інші фонетичні явища. Наприклад, в замітці до чоловічої твердої відміни пише: „У цій відміні треба звернути увагу на випадок **о, е** під час відмінювання, напр.: пес — пса, псові...” Або: „Не можна теж іспускати з ока перезвука **о-і, е-і**, напр.: Львів — Львова, стіл — стола”... (ст. 117).

Не обминає В. Сімович також діалектних особливостей української мови в галузі морфології, які засвідчені в народних піснях або відбилися в творах українських письменників, що є носіями мови того чи того діалекту. Про всі ці можливі відхилення від норм літературної мови в системі словозміни нагадується окремими примітками з посиланням на твори письменників.

Взагалі морфологія у викладі В. Сімовича зовсім не справляє враження тієї звичайної морфології наших шкільних граматик, тієї морфології, що насичена тільки голими правилами й численними винятками з цих правил, якими учні забивають собі голову; його морфологія — це форма живої бесіди з читачем про різноманітніші морфологічні явища української мови. У вступній частині першого видання граматики В. Сімович писав таке про граматику та її значення: „... граматика освідомлює з законами мови так, як фізика з законами природи, географія з законами творення землі і т. д. Ми бачимо блискавку, чуємо грім, а що воно таке, то це вияснює фізика. Так само ми вживаємо: камінь, камінець, камінчик, камінище, камінюка, де треба й як треба, але аж граматика вияснює і освідомлює нас із тим, чому ми так кажемо, а не інакше. І як нам треба світла в тому, чому блискає, чому горить, — так само треба нам знати, чому ми так говоримо, а не інакше, через те нам треба знати граматику. Але ж як нікому не впаде в думку вчитися напам'ять, чому дощ падає, чого блискає, — так нехай нікому й не думається вчитися граматики напам'ять!” (ст. 11-12).

Думка автора цілком виправдується в практиці його власної граматики. Коли морфологія наших шкільних граматик здебільшого характеризується голим перелічуванням формальних особливостей тієї чи іншої граматичної категорії (частини мови) з метою мінімально розв'язати правописне питання, то морфологія В. Сімовича — ціла структура живого мовного організму, що живе й розвивається, зберігаючи в собі коріння історичного минулого й розпускаючи широкі парості діалектного сучасного. Читач не просто читає книжку, примушуючи себе знати, що там написано, а читає з інтересом, а іноді навіть з легкою посмішкою.

Кожне мовне явище ще крім того знаходить у нього ствердження в якомусь прикладі з творів українського письменства. Так, наприклад, в розділі про дієслово, говорячи про вимирання старих дієслівних форм, він пише: „Колись у нашій мові було багато більше форм, але вони позагубили. От, наприклад, і досі ми вітаємося по Великодні словами „Христос воскрес” (побіч: воскрес). Так колись творилася минулість. І в Шевченка сям там такі форми ще стрічаються, напр.: Умре (умер) муж велій в власяниці” (ст. 202). Або далі: „Візьміть у руки „Конотопську відьму” Квітки. Там писар дуже часто таких форм уживає. І досі, як у нас хто хоче посміятися з дяка, то давай творити форми: рече, возстаху і т. д. Тепер це смішно, але колись це були окремі форми минулості, які в нас загинули без сліду” (там же).

Про форми дієслів минулого часу, що втратили колишнє значення, говориться так: „Деякі форми знов втратили своє давнє значення. От теперішня минулість — це колишній дієприкметник минулості. Щоби створити минулість, треба було дієприкметник минулості, напр., **мав, мала, мало** сполучити з помічним дієсловом **бути**, себто: **мав есьм, мала есьм, мало есьм**... мали есьмо, мали есте. Тепер уже ніхто не відчуває, що: **мав, мала, мало** — це дієприкметник, а кожний знає, що це час — минулість.” І зараз тут же нагадує читачеві про залишки цих форм в говірках: „Але ж останки таких форм лишилися в наших говірках, напр., на Поділлі, в Галичині. Там говорять: **мавем, малам, малом, мавесь, малась, малось; малисьмо, малисьте**”... Та то ще й так буває, що форми **-ем, -есь, -сьмо, -сьте** долучуються й до інших слів, хоч і відносяться до дієслова, напр.: Теперем виліз поволеньки з хати... Хлопці, чи спите, щосьте ся позабували...” (ст. 203-204).

Така ілюстрація морфологічних явищ діалектним матеріалом не тільки не ускладняє думки, що її автор хоче викласти, а, навпаки, викликає інтерес і цілком свідоме ставлення до тієї говіркової різнобарвності, що її знають широкі простори нашої мовної території як відхил від норм літературної мови.

Третя частина граматики — синтакса подана значно ко-

ротше, ніж перші дві. Як видно з передмови, автор зробив це свідомо, бо „найважливіше для нас, — каже він, — то те, щоб ми навчилися правильно вживати значків для звуків, що їх подає українська мова, та форм, якими вона розпоряджає” (ст. 7). Думаємо, що не це є причиною нерівності частин граматики, а більше опрацювання автором матеріалу з фонетики й морфології і менше — з синтакси. Українська синтакса є не менш важливою галуззю граматики, ніж фонетика й морфологія, коли б не більшою. Отже, докладне опрацювання синтаксичного матеріалу, який можна було б зібрати в дуже великій кількості, могло б створити окрему синтаксичну систему, що її не знають інші слов'янські мови. Проте, не можна сказати, щоб і в цьому, дещо скороченому викладі українська синтакса не мала системи. Навпаки, синтакса В. Сімовича з погляду наукового стоїть значно вище від синтакси багатьох шкільних граматик, що їх нам дало останнє двадцятиріччя на Наддніпрянській Україні.

Поставивши за мету познайомити читача „тільки з найважливішими синтаксичними явищами нашої мови, з тими, що конче потрібні, щоб у практиці балакати й писати, як треба”, автор дуже коротко, в легкій і приступній формі подає такі основні розділи синтакси: 1) поділ речень за змістом (за його термінологією: оповідні, запитові, приказові, бажальні, притакливі або заперечні) і 2) поділ речень за формою (просте і складне).

В частині простого речення він говорить про головні і другорядні члени речення та їх значення в мові, про типи речень: поширене й непоширене, безпідметове, речення з вставними словами, стягнені речення (тобто речення з однорядними членами), еліптичне речення. Докладно спиняється при згоді слів у реченні, а також уводить окремий розділ „Лад слів у реченні”, розділ дуже важливий з погляду стилістики, ілюструючи всі можливі варіанти щодо ладу слів відповідними прикладами з творів українських письменників і українського фольклору.

Складне речення він поділяє на два типи: 1) з рівнорядною сполукою і 2) з нерівнорядною сполукою. В реченнях з рівнорядною сполукою, крім звичайних сполук, що мають

у нього назву „сполучна” й „суперечна” („Весна зиму проганяє, і зелений по землі весна килим розстилає” (Шевч.). „Не раз козак хилиться, так серденько ние”. (нар. пісня). В. Сімович подає в цьому ряді ще й інші, сумнівні, на нашу думку, речення щодо рівнорядности, як, напр., наслідкові („Старий ударив в закаблуки, аж встала курява”. Шевч.), умовні („Будь вона порядна й чесна, швидко б хвіст з води піднесла”... І. Франко) та інш. Цей розділ можна й слід би було детальніше й краще розробити, бо в такому вигляді він не вичерпує всіх явищ, зв'язаних з рівнорядною сполукою. Варте уваги, що автор, зважаючи на проблематичність питання щодо рівнорядности деяких типів речень, не дає будь-яких догматичних тверджень, обмежуючись таким міркуванням: „А так загалом щодо лучбів, то нераз можна їх розібрати ріжно, відповідно до того, як хто розуміє думку” (ст. 307).

Речення нерівнорядної сполуки за змістом він поділяє на такі типи: 1) присудкові, 2) підметові, 3) предметові, 4) прислівникові, 5) прикметникові, виходячи з цілком правильною настанови, що підрядні речення виконують функції членів речення. „Вони бувають для головних речень присудками, підметами, предметами, прислівниковими та прикметниковими додатками, вони головні речення тільки доповнюють” (ст. 308). Окремий розділ у нього становлять „скорочені речення” — дієприкметникові, прикметникові, дієприслівникові, інфінітивні тощо. Термін „скорочені” куди зручніший і науковіший, ніж прийнятий досі в шкільних граматиках термін „звороти дієприкметникові, дієприслівникові” тощо або „відокремлені члени речення”.

Як позитивний факт, в синтаксі В. Сімовича треба відзначити ще й такі розділи, що їх чомусь обминають шкільні граматики, як: 1) період, 2) розміщення речень у нерівнорядній сполуці.

Так само важливою частиною синтакси В. Сімовича є „додатки до складні”, де він з'ясовує такі важливі для української синтакси питання, як „велика воля середньому родові”, множина замість однини і навпаки тощо. Сюди ж він долучує розділ „Значення відмінків у реченні”, де на зра-

зок систематичних наукових граматик (слов'янських, німецьких) з'ясовує значення кожного відмінка окремо, як він виступає в різних синтаксичних конструкціях.

Друге видання граматики вийшло, за словами автора, „трохи переробленим, побільшеним — головню щодо прикладів — і, може, з технічного боку кращим. На жаль, на самому укладі, — каже автор, — не треба було ще робити ніяких змін, бо від минулого року не то мало, але таки нічого не змінилося в нашому шкільному житті” (передмова до другого видання, ст. 7).

Пізніше, уже будучи професором Педагогічного Інституту в Празі, В. Сімович видав на меміографі “Нариси староболгарської мови” та “Хрестоматію і пам'ятники старої української мови”. Ми не маємо можливості докладніше спинитися на розгляді цих його праць, скажемо тільки, що зокрема його “Нариси” так укладені добре як щодо матеріялу, так і щодо системи його викладу, що ми, здається, не помилились, коли скажемо, що це чи не найкраща граматика староболгарської мови з-поміж тих граматик, що досі вийшли українською мовою.

3. ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Практичні питання української літературної мови й надалі не перестають цікавити В. Сімовича. В 1924 році вийшла друком його брошура під назвою „На теми мови” (Прага-Берлін), де він спиняється на найважливіших прогріхах у мові сучасних письменників у галузі фонетики, відмін, фразеології, синтакси.*)

Пізніше, переїхавши з Праги до Львова, перебравши на себе редагування журналу „Життя і Знання”, В. Сімович серед численних статей на різні теми пише статті й на мовні теми, що їх підказувало життя. Зокрема його цікавлять питання української лексики й фразеології. В статті „Децо про нашу

*) Див. проф. д-р В. Сімович „Огляд лінгвістичних праць української еміграції. Другий український з'їзд у Празі. Прага, 1934, ст. 37.

купецьку мову" („Життя і Знання". Березень, 1934, ч. 3) він пише ось що про свої дальші пляни працювати далі над практичними питаннями української мови: „... мова, як той одяг: до чого людина звикне, того легко не покидається, навіть, як воно й поганеньке, на сміх людям... Тимто ми будемо в „Ж. і Зн." подавати час від часу свої завваги, і про те, що в нас у мові добре, і що погане, як би все легко поправити" (ст. 90).

Питання мовної практики В. Сімович безпосередньо бере із життя; вони самі до нього напрошуються як до уважного спостерігача, що має чутке вухо й тонкий лінгвістичний смак. В названій статті він ставить питання про те, що купецька мова, яка засмічена різними запозиченнями, що не віддають точно змісту, повинна бути чистою українською. Цілком слушне його зауваження до слова „склеп", яке в Галичині вживають не відповідно до його змісту, замість звичайного „крамниця" (від „крам" — товар). А склепом ми називаємо те, що має склепіння, наприклад, льох (як кажуть і чехи), місце поховання мерця тощо. Або друге його зауваження на штучну фразу, що не відповідає духові української синтаксис: „Продажа молока через цілий день", „Склеп буде відчинений через перший день до полудня", замість правильних: „цілий день", „перший день". Тут же автор широко радить, виказуючи навіть свої послуги, „витворити свої слова для всіх занять в крамниці", міркуючи, що „шефа", „принципала" треба звати „начальник", самостійного продавця, зв'язаного з підприємством, але ж не головного — „прибічник" тощо.

В другій статті „Великоукраїнські вислови" („Життя і Знання". Травень, 1934, ч. 5) В. Сімович спиняється на питанні про неправильні переклади з російської на українську мову, закидаючи тим людям, що, „не знаючи української мови, її духа, бралися перекладати чисто московські вислови по-українському" (ст. 150). Дослівним перекладом він уважає такі звороти: 1) „перш за все" (рос. „прежде всего") замість звичайних українських: „передусім", „насамперед"; 2) „в першу чергу" (рос. „в первую очередь") замість укр.: „передусім", „найперше", „і собі" (порів. У Квітки: „Наум,

дивлячись на Марусю, і собі повеселіщав"); 3) „зараз" у значенні „тепер" (рос. „сейчас") зам. укр.: „тепер"; зауваження це цілком слушне, бо „зараз" ми вживаємо тільки в значенні майбутнім („Я зараз піду, зроблю", але: „тепер працюю, читаю тощо"); 4) „врешті решт" (рос. „в конце концов") зам. „нарешті", „накінець"; 5) „відносно" (рос. „относительно") зам. укр.: „щодо", „супроти"; 6) „уявляти з себе", „уявляти собою" (рос. „представляют собою") зам. укр.: „становити", „творити", „бути"; 7) „на протязі часу" (рос. „на протяжении времени") зам. укр.: „цілий", „весь" (цілі десятиліття, весь той час) або, в крайнім разі, „протягом"; хоч тепер дуже поширена форма „впродовж". Так само застерігає автор і проти таких форм, як: постановка, підготовка, підтримка та інш., вважаючи, що „наша мова знає для таких слів — чистий пень із визвуком чоловічих іменників (пор. стрим, довіз, осяг і т. д.), або жіночих на -а (пор.: заява, постанова і т. д.).

4. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Свою наукову діяльність В. Сімович не міг обмежити лише практичними питаннями українського мовознавства. Його великою мірою цікавили й теоретичні питання, зв'язані з вирішенням ряду наукових проблем української мови, бо він, як досвідчений учений, дуже добре розумів, що без теоретичних засад не може бути об'єктивно вирішене жодне практичне питання мови; він добре розумів, що однієї інтуїції, чуття до мови не досить. Зокрема В. Сімович найбільше цікавився фонологією української мови і завжди в приватній розмові підкреслював, що він більше фонолог, а ніж грамати́ст узагалі. Питанню фонології він присвячує статтю, надруковану німецькою мовою: „Das unbetonte ukrainische e kein selbstaendiges Phonem"? (Slavia, 1937, R. XIV. S. 4), в якій доводить, що ненаголошене е — окрема фонема, всупереч О. Курило, яка не визнає цей звук за фонему. Цього ж самого питання він торкається в статті, уміщеній в „Українській загальній енциклопедії" (1934, ч. 24) під назвою „Опис".

Але більшість теоретичних статей і розвідок зв'язані з історичним розвитком української мови. Хоч В. Сімович не вважав себе за історика мови, а лише за фонолога, а проте його праці з історичним освітленням мовних явищ свідчать про небуденну ерудицію ученого і в галузі історії української мови.

Цікавою для історії мови є розвідка „Українські іменники чоловічого роду на -о в історичному розвитку і освітленні” (Прага, 1929), де на численному історичному матеріалі подається історичний розвиток цих форм і велике поширення їх в порівнянні з іншими слов'янськими мовами в сучасній українській мові.

В науковій історичній літературі питання про походження форм на -о не має одностайного пояснення: одні учені (Ст. Смаль-Стоцький, С. Кульбакин) пояснюють це о з іменників середнього роду, другі (А. Шахматов) — з форми voc. sing. чоловічих іменників на -а (слуга — слуга), треті (А. Кримський) — з здрібнелих іменників з суфіксом -ко.

В. Сімович не погоджується з жодним із цих пояснень і на підставі історичних даних стверджує, що форми ці творилися „паралельно й рівночасно за аналогією до іменників із іншими наростками (-ло, -но)”. „Чоловічі іменники на -о, як їх тепер бачимо в українській мові, це — вислід довгого процесу, і коли вони все ще творяться, то оце вже за аналогією до тих іменників, що виникли в цьому процесі, і для нових творив становлять — підставу, освячений традицією закон” (ст. 9).

Це він доводить на численному історичному матеріалі. Так, напр., чоловічі власні імена на -ко, що в історичних джерелах подібуються найраніше від усіх (Синко Лавр.л., Малко Іпат.л.), на його думку, спричинили до витворення власних іменників од імен народів (Варяг — Варяжко Лавр.л., Лях — Ляшко, Лавр.л.). Деякі прикметники ставали прізвищами в іменній формі середнього роду, як це засвідчено в пам'ятках XVI—XVII ст. (крухий — Крухо, білий — Костя Заб'ло, великий — Величко). Творення таких здрібнелих імен від основ прикметників дедалі більше зростає. А за

аналогією від цих імен творилися іншого типу імена, які закінчувались раніш на глухий голосний, що потім зник (Маркь — Марко). Так само через зникнення глухих голосних і утворення нових приголосних груп виникли форми типу: свердло (з свръдль), Павло (з Рауьль. Порів. грецьк. Pavlos), а за аналогією від них виникли форми: Сусло, Михайло тощо. „Таким чином, — каже автор розвідки, — дальшому процесові витвору чоловічих іменників на -о сприяв визвучний закон української мови: тяжкі приголосні сполуки, що повстали після відпаду глухих, оминала мова, вставляючи між приголосні о або е або витворюючи після останньої приголосної о, через що ці іменники ставали neutr-ами. Такі іменники знов робилися підставою для витвору цілого ряду чоловічих імен власних із паралельним визвуком -er, -el, -ro, -lo (Олександр — Олександро, Павел — Павло), причому останній тип (-ro, -lo) в мові загальною перемиг і потягнув за собою інші імена з невідповідними приголосними” (ст. 59).

В усіх цих та багатьох інших поясненнях проф. Сімович твердо стоїть на ґрунті історичного розвитку української мови. Як добрий знавець історії української мови та законів її розвитку проф. Сімович методологічно цілком правильно розв'язує питання розвитку іменникових форм чоловічого роду на -о: як і інші форми, що розвивалися за тими ж самими законами, форми на -о, цілком натурально, могли виникати двома шляхами — фонетичним і морфологічним (шляхом аналогії). Причём, принципи аналогії проф. Сімович цілком правильно розуміє, як вплив однієї групи слів того ж самого роду на іншу групу слів, що історично розвинулася пізніше.

В розвідці „До морфології українських прикметників” (Slavia, Прага, 1933, XII) В. Сімович подає докладний огляд питання про тверду й м'яку відміну укр. прикметників, встановивши, що відміна українських прикметників у літер. мові виявляє нову, логічно утворену систему, збудовану на основі певних відповідників у закінченнях твердого й м'якого типу. Причём, м'який тип, на його думку, є новішого походження: через звукові закони старі прикметникові закінчення м'якого

типу зникли, а ті форми, що їх звукові закони не торнулися, стали основою для нового типу.

Форми назив. множини твердих прикметників утворились за налогією від знахід. множини м'яких прикметників. Форма наз. однини середнього роду (гарне) утворилась не через стягнення, як пояснювано досі, а відповідно до структури цілої відміни обох типів з лівною тенденцією до уодностайнення закінчень.

В інших розвідках, що на них ми спинимо нашу увагу, В. Сімович висуває дуже важливу проблему про структуральність законів української мови, що діють у багатьох фонетичних і морфологічних явищах, які досі не мали ще одностайного пояснення в науці.

Так, в статті "Zur Frage e-o im ukrainischen" (Charisteria gvilelmo mathesio qvinqvagenario a discipulis et circuli lingvisticie pragensis sodalibus oblata, Pragaе, 1932) В. Сімович відзначає ту характеристичну особливість української мови, що **е** після м'якого приголосного не зберігається, але викликає різні структуральні зміни в мові. Причём, найцікавішим явищем він вважає появу **о** на місці **е**.

Це явище В. Сімович віставляє з подібним явищем — з появою **я** в укр. іменниках типу **зілля**. Як відомо, такі учені, як Потебня (Два исследования о звуках русского языка, 1866, ст. 119-120), Ільїнський (Як виникли українські форми наз. одн. сер. роду типу "зілля". Зб. для дослідження історії укр. мови. Київ, 1931, ст. 61), S. Smal-Stoekyj und T. Gartner (Grammatik d. ruthein. Spr. 1913, ст. 270) пояснювали це явище морфологічно або й синтаксично. Пояснювали його й фонетично, але зрештою питання залишилось невиясненим. В. Сімович це явище пояснює тенденцією уникати м'якого **е** (зілле); лише єдине м'яке **е** зберігається в наз. одн. середнього роду м'яких прикметників, як функціонально важливе.

Щось подібне треба вбачати в **о** на місці первісного **е**.

Такі випадки, як поява м'якого **о** зам. первісного м'якого **е** (коньом, до нього тощо), як це можна спостерігати особливо в зах.-укр. говорах, В. Сімович пояснює структуральними особливостями української мови (ст. 38).

В розвідці "Про поголоснене українське л" (Львів, 1936) В. Сімович вирішує важливої історичної ваги питання про зміну **л** на **в** в чол. роді минулого часу дієслів після голосного. Він тут висуває той же принцип пояснення, принцип структуральності явища, що появилосся в наслідок „тенденції вирівнювати дериваційні зв'язки в одну системну цілість". Отже, на його думку, — це явище не фонетичне, як досі пояснювали і в чім сумнівався ще Є. Карський (Белорусы, т. II, Варшава, 1908, ст. 397-403), а морфологічне. Докладніше це явище він пояснює так: структуральні закони укр. мови показують, що форма минул. ч. чол. роду склалася на основі такої кореляції: **пасьлє: пась** — **знальє: знавь**. Згідно з фонетичними законами укр. мови, **л** у першій формі відпало, і тоді обидві форми злилися; а відповідно до цього для однорідності будови мови злилися і в другій частині (вплинув другий член першої частини (знав).

В розвідці: „Проблема гармонії складів у морфології слов'янських мов" (Прага, 1938) В. Сімович цю проблему поставив уперше. Правда, частково цього питання торкається В. Вондрак (Verl. Sl. Gramm., т. II, 1908, ст. 132-134), пояснюючи появу закінчення атематичних дієслів у I ос. великої групи тематичних в польській, чеській, словінській і сербській мовах, але більше ніхто цього питання не торкався.

„Гармонія складів" — у розумінні В. Сімовича, — це узгіднення числа складів у деяких формах слов'янської морфології, що склалосся в наслідок деяких структуральних законів у мовах слов'янських народів і сильно в'яжеться з функціональним завданням цих форм. Інакше кажучи, одні форми підо впливом других, — близьких з ними функціонально, зазнають скорочення або здовження складів. На цьому ґрунті виникає існування паралельних форм. З другого боку, форми невеликих кількісно слів (напр. атематичні дієслова) передають свої закінчення великій групі інших слів. Ця тенденція вирівнювання складів призводить до того, що з'являються й творяться окремі форми, яких ні фонетичним, ні історичним шляхом пояснити не можна. Цим пояснюються,

на думку В. Сімовича, такі явища, як зникнення в слов'янських мовах і. е. медіального закінчення *-sai (прасл. *-si) (в усіх слов'янських мовах: bereš); зникнення в слов'янських мовах (крім української) закінчення 2 особ. одн. атематичних дієслів -si й поширення закінчення -š від тематичних дієслів (dáš, viš, wiesz, але в укр.: даси) і т. д. Таку ж саму гармонію складів убачає В. Сімович і в формах 1 і 2 ос. множини українського наказового способу (ведім — ведіть, знаймо — знайте і ведімо — ведіте) в супереч Шахматову (Arch. f. Sl. Ph. XXV, 1903, ст. 222-238) і Ільїнському (Zeitschrift fuer Sl. Philol. 1925, II, ст. 126-133), що, виступаючи проти фонетичного пояснення Шахматова, безпідставно вбачає в цій формі вплив інфінітива. Вже Ст. Смаль-Стоцький (Grammatik, 1913, ст. 316) відкинув думку про фонетичний розвиток цих форм і висунув принцип про структуральні закони укр. мови. І те, що накреслив учитель, докладно розвиває його учень В. Сімович.

Я не буду спинятися на багатьох інших явищах української мови, які знаходять собі пояснення у В. Сімовича згідно з тенденцією до гармонії складів. Я тільки хочу відзначити, що проблема, яку так чітко поставив перед нами В. Сімович, безперечно заслуговує на увагу дослідників. Цінним і оригінальним у В. Сімовича є те, що він вніс деяку ясність в поняття **аналогії**, якою справді, як зазначає сам автор, часто надуживають, обмежуючись тільки самим констатуванням, не урахувавши функціональних і структуральних даних тієї чи іншої форми. Отже, власне, „гармонія складів” — це той самий принцип аналогії, але з чітко визначеними передумовами.

Із інших наукових праць, що стосуються деяких питань історії української мови, треба назвати ще такі, як: „Українське **що**”, де подається докладний перегляд питання про утворення українського **що**, „Спроби перекладів Св. Письма у творах Й. Галятовського”, де подається філологічна аналіза перекладу.

Крім того, слід указати на його цінні для науки критичні зауваження в рецензіях на деякі історичні праці, вміщені в

„Збірнику комісії для дослідження історії української мови”, т. I, за редакцією акад. А. Кримського та проф. М. Драй-Хмари, Всеукраїнська Академія Наук, Київ, 1931.

5. КРИТИКА ГРАМАТИКИ ЛУЧКАЯ

Окрему увагу привертає до себе його широкий критичний розгляд граматики Лучкая. Ювілей Добровського та вплив цього патріярха слов'янської філології на українських граматистів, його відношення до української мови викликали зацікавлення в К. Чеховича (Йосиф Добровський і українська мова, Slavia, IX, Прага, 1930, ст. 697-725) і в В. Сімовича, який подав докладну аналізу „Grammatica slavoruthena” М. Лучкая, першої української граматики на західних українських землях, написаної під впливом Добровського, та погляди цього українського граматиста на чес. і словацьк. мови й українську мову Закарпаття.

Були й інші спроби змалювати Лучкая як першого українського граматиста з західної частини української етнограф. території, але ж повної аналізи цієї граматики ще ніхто не дав. В. Сімович бере на себе цю досить важку працю, ставлячи перед собою, за його словами, таке завдання: „Така докладна аналіза, — та ще до того критично освітлена — нічого казати, дуже потрібна, хоч би вже для того, щоб усунути розбіжні нараз погляди на Лучкаєву діяльність та його твір. А вже найбільш через те треба зробити таку аналізу, що перша на українських західних землях друкована граMATика, хоч і церковно-слов'янська, була першою спробою зісистематизувати прикмети підкарпатського говору української мови, що її окрему граматику вважав Лучкай за непотрібну, але ж що її вважав за мову окремішню, відмінну від російської, чеської й т. д., прикмети мови communis, такої самої мови, якою супроти церковно-слов'янської була communis кожна інша слов'янська мова, отже й російська... Тільки на основі такої докладної аналізи, сторінка за сторінкою, стаття за статтею, речення за реченням, можна буде

дати образ знання його рідної мови; тільки простудіювавши „Institutiones” і зрівнявши з ними „Gramatica slavo-ruthena”, можна сказати, який був вплив Добровського на Лучкаю, чого він навчився від свого вчителя, що від нього перебрав, а чого не взяв — та з яких причин виходять різниці між одним і другим. Цю останню прогалину в дотеперішніх студіях про Лучкаю має й виповнити ця праця” (ст. 19).

Аналізу граматики Лучкаю В. Сімович починає коротким описом граматики. Зіставивши поділ цієї граматики з поділом „Institutiones” Добровського, В. Сімович приходять до висновку, що цей поділ більшою мірою залежний від „Institutiones”. Залежність „Gramatica slavo-ruthena” від „Institutiones” він доводить далі докладним порівнянням цих двох праць і докладною аналізою всіх розділів (фонетика, морфологія, наголос, складня). Порівнявши, таким чином, крок за кроком, цілу працю, В. Сімович прийшов до цілковитої згоди з Лучкаєм, що „в укладі його граматики slavo-ruthena аж надто видно вплив його duetor-a, його вчителя, що його твір — витяг із „Institutiones” (ст. 40).

Далі В. Сімович подає докладну аналізу усіх тих ухилів і відмін, якими різняться грамика Лучкаю від граматики Добровського, виявляючи прекрасну обізнаність з історією української і ц.-слов'янської мов, даючи цілий ряд своїх критичних зауважень до тих місць граматики Лучкаю, які не стоять на рівні наукових вимог українського і загального мовознавства.

Лучкаю допускався великої помилки, що явища української мови сплутував з явищами церковно-слов'янської мови. Це не поодинокий факт в історії слов'янського мовознавства і східно-слов'янського зокрема. Початок XIX ст. дає нам перші спроби історичного огляду східно-слов'янських мов. Але ці спроби з методологічного боку були не зовсім удалі: мовні явища східно-слов'янської мовної системи деякі учені намагалися пояснювати як органічний розвиток старо-болгарської мови. Великої методологічної помилки допускається й Лучкаю, коли, напр., форми *trat* і *torot* уважає за паралельні в церковно-слов'янській мові; навіть Добров-

ський, який рефлекси праслов. груп *tort*, *tolt* в окремих слов'янських мовах трактував механічно, поверхово, проте докладно відрізняв церковно-слов'янське *гладъ* від польського *glod*, укр. *голод*. А Лучкаю цього не зробив. Більше того, навіть у народних піснях він виправляє повноголосі форми на церковно-слов'янські, порушуючи ритм:

Скари мене, Боже,

На той гладкой дразъ (замість — на гладкій дорозі) . . .

Проф. В. Сімович рукою досвідченого мовознавця й знавця історії української мови розкриває всі ці й подібні хиби граматики Лучкаю і вказує ті правдиві методологічні шляхи, якими має йти дослідник.

6. ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

Оглядаючи дослідницьку діяльність В. Сімовича в галузі української мови, ми не можемо обминути ще одного питання, яке ніколи не виходило за межі наукових інтересів нашого ученого. Це — питання українського правопису. Питання правопису цікавило В. Сімовича найбільше тому, що він ніколи не відмежовував законів розвитку української мови від законів письма. Грамика й правопис — це основа пізнання літературної мови. Ось чому правописні питання цікавлять В. Сімовича врівні з іншими теоретичними й практичними питаннями української мови. Пригадую, який великий інтерес до українського правопису проявляв В. Сімович підчас нового перегляду правопису Правописною Комісією в Києві в роках 1942-1943. Ті цінні його зауваження, які він надсилав до Комісії зі Львова великими листами, безперечно заслуговують на увагу. Заслуговують на увагу й окремі його праці, присвячені українському правописові, які він друкував в різні часи своєї наукової діяльності.

Так, в „Загальній українській енциклопедії” (1934, ч. 24, ст. 574-583) він умістив статтю „Історія українського правопису”, де коротко подає історію українського правопису в нерозривнім зв'язку з історією української мови. Тут він

встановлює такі основні дати в історії українського правопису: 1) X—XIV ст. — період хитань і звукових процесів; 2) XVI—XVII ст. — період, коли народня мова почала входити в свої права і перешкоди церковної традиції; 3) XVIII ст. — період оновлення українського письменства на основі народньої мови і стику двох принципів — традиційного церковного і фонетичного; 4) XIX ст. — період вироблення нових правописних систем (Максимович, Куліш, Драгоманов); 5) початок XX ст. — період нових реформ правопису (1919, 1927, 1933 рр.).

В. Сімовича особливо цікавлять давніші правописні системи, як база для побудування нового наукового українського правопису (Кулішівка, Драгоманівка, Латиниця). Так з'являється його стаття „Кулішева мова і „кулішівка” („Життя і знання”, лютий 1937, ч. 2), де він підкреслює роль Куліша в історії українського правопису й дає докладне роз'яснення терміну „кулішівка”, відзначаючи, що „кулішівка” — це Кулішів правопис 1856-1862 рр. і що тільки цей правопис був основою для теперішнього нашого правопису.

В статті „Правописні системи М. Драгоманова” (Прага, 1932) В. Сімович подає докладний огляд думок М. Драгоманова про українську мову і про її правопис, розбираючи також докладно теоретичні думки Драгоманова про латиницю в українському письменстві. Разом із тим В. Сімович піддає критиці твердження Драгоманова про „повну фонетичність” українського правопису, бо фактично такої фонетичності немає в правописній системі Драгоманова, хоч і використовує він в правописі характеристичні фонетичні закони. Ціла „фонетичність” драгоманівки, як її розумів сам Драгоманов, зводиться до того, що він робить правопис „раціональнішим, логічнішим і більше фонологічним за кулішівку й за теперішній правопис.” Це те нове, на думку В. Сімовича, що вніс Драгоманов.

Рациональним у правописі Драгоманова, на думку В. Сімовича, є запровадження *ј* й усунення *я, е, ї, ю* з їх подвійними функціями та наближення цієї системи до *ьо йо*. В. Сімович навіть плекав надію: „Коли в нас не буде крутого пере-

ходу на латиницю, то, може, „женевка” буде переходовою до неї стадією: все в один крок ближче” (ст. 86).

В. Сімович був прихильником латиниці в українському правописі.*) Але до цього питання він підходив дуже обережно і об'єктивно. Так звана „азбучна заверюха” або „азбучна війна” (як її називає І. Франко) 1859 року викликала деякі розбіжності в оцінці тодішніх ситуацій. Ця „війна” закінчилась, на думку В. Сімовича, на велику шкоду для ясності поглядів на народню мову в Галичині та на її роль в літературі. Цьому питанню В. Сімович присвячує цілу розвідку під назвою „Йосиф Іречек і українська мова”, де він вносить повну ясність у питання про діяльність Іречка в зв'язку з реформою азбуки (заміни кирилиці латиницею), виходячи не з погляду загально-національно-політичних інтересів українського народу в Галичині, як це робили Я. Головацький („Die ruthenische Sprach- und Schriftfrage in Galizien”, Львів, 1896) і І. Франко („Азбучна війна в Галичині”. Записки Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1913, CXIV, 81-116), а з погляду інтересів народньої мови, „що їй у 50 рр. XIX ст. грозив повний занепад, тільки серед повної дезорієнтації в справах мови цього ніхто не бачив” (ст. 7). „А що Іречек був у цілій акції з 1859 р. осередньою особою, що він був автором проекту латиниці, то йому довелося за все поплатитися: вся ненависть спала на його особу, він ув очах тодішніх українців став винником „атентату” на народні святощі, на азбуку” (ст. 7). Це пояснюється тим, на думку В. Сімовича, що не було досі об'єктивного підходу до Іречкового „Vorschlag-a” („Das ruthenische mit lateinischen Schriftzeichen zu schreiben”, im Auftrage des k. k. Ministeriums fuer Cultus und Unterricht verfasst von Joseph Iřeček, Wien, 1859). „У світлі нових матеріалів із Іречкового архіву в Національному Музеї в Празі, матеріалів, на які довелося наскочити в пошуках за джерелами Іречкової латиниці — виходить той утертий у нас образ Іречка зовсім необ'єктивним і для його особи кривдним” (ст. 7-8).

В. Сімович виконав своє завдання в оцінці діяльності Іречка в Галичині тільки в справі розвитку української літе-

*) Див. його статтю „Латинка для нашої бібліографії” (Книголюб, Прага, 1927, кн. 2, ст. 45-54).

ратурної мови та його заходів в справі правопису. Це дає йому можливість з цілковитою об'єктивністю оцінити заслуги Іречка перед українською мовою й українським народом в Галичині. Йосиф Іречек (1825-1889), визначний чеський вчений, політик і діяч партії чеських консерватистів 50-70 рр., виконував доручення австрійського уряду, що задумав припинити в українських землях (Галичина, Буковина й Закарпаття) вплив російської мови, яка могла загрожувати австрійській державі, і що причини цього впливу знаходив в спільному з росіянами кирилицькому письмі і в історичному правописі, через це й вирішив запровадити в українських школах латиницю. Але, виконуючи доручення державного порядку, він відіграв також велику роль в справі розвитку української літературної мови і правопису.

На українську мову Іречек дивився як на самостійну слов'янську мову, таку, як чеська, польська тощо. Вона має свою звукову систему, яка вимагає для свого позначення й відповідної азбуки. Дотеперішня азбука — кирилиця створена для зовсім іншої мови й не віддає образу українських звуків, затемнює їх, і тому треба перепровести реформу азбуки (перейти на латиницю) або правопису (зreformувати кирилицю). Вивчаючи українську мову, Іречек прийшов до висновку, що найбільша її хиба є в дотеперішнім правописі. Прикмети доброго правопису такі: кожний звук мусить мати свій окремий знак; конструкція знаків повинна бути найпростіша, щоб їх можна було розрізняти, не напружуючи ока. На його думку, український правопис можна передати найкраще тільки латинкою, з тим тільки застереженням, що це мусить бути якась своєрідна латиниця (не польська), яка б відповідала звуковим і морфологічним законам української мови. Всі ці свої доводи Іречек стверджує докладним оглядом української фонетики, виявляючи добрі знання наукової граматичної літератури — української і чужої, а потім уже подає свою латиницю.

Даючи деякі критичні зауваження до Іречкового правопису, В. Сімович, проте, принципово поділяє погляд Іречка й підкреслює роль Іречкової системи латиниці в „Історії української філології” і в „Історії розвитку ідей про латин-

ське письмо в нашому письменстві і в історії спроб української латиниці” (ст. 43). Приймаючи до уваги той факт, що В. Сімович сам був щирим прихильником латиниці в українській мові, така оцінка ролі Іречка для нас цілком зрозуміла.

7. КІНЦЕВИЙ ВИСНОВОК

Ми не маємо можливості й потреби перелічувати тут інші мовознавчі праці, що друкувалися в часописах і окремими книжками, бо й того, що оце ми розглянули, досить, щоб оцінити науково-дослідницьку діяльність В. Сімовича в галузі українського мовознавства. Друзі покійного вченого в своїх спогадах, оцінюючи великі його громадські заслуги, дещо применшують його наукові заслуги. Володимир Дорошенко в статті „Літературна і наукова діяльність Василя Сімовича на тлі його життя” („Краківські Вісті”, 26. II. 1944, ч. 66) пише: „... коли б він і хотів був працювати тільки в ділянці чистої науки, то не міг цього робити з огляду на обставини українського національного життя, які вимагали від кожної людини, чуткої на щоденні потреби цього життя, спішити заткнути ту чи іншу прогалину”. „Особисте життя Покійного, — каже він далі, — склалося так, що він не мав ані часу, ані потрібного спокою для стисло наукової роботи. Вибух першої світової війни зрушив і його, як багатьох інших, з місця, і від того часу довелося Сімовичеві кілька разів змінити осідок та братися за працю, яку накладали обставини — учительську або редакторську. Отак Покійному довелося усе життя діяти на прилюдній арені, виконуючи роль громадянина-просвітянина.”

Та все ж таки, не зважаючи на всі ці обставини, В. Сімович не залишився ученим-енциклопедистом, ученим лише з почесним ім'ям, а піднявся на ступінь заслуженого фахівця й видатного дослідника української мови. Найширша діяльність В. Сімовича в галузі мовознавства припадає на час перебування його в Празі, куди він переїхав в 1923 році і став професором української мови в Українському Високому

Педагогічному Інституті. Це створило багатий ґрунт найширше розгорнути наукову працю.

Любов до рідного народу, до рідної мови; широкий обсяг освіти й багатство ерудиції; прекрасна обізнаність з науковою лінгвістичною літературою і уміння свої знання прикласти до практичних потреб народу; глибина думки і вільне володіння науковим методом в дослідженні проблематичних питань українського мовознавства — такі є основні риси В. Сімовича, що характеризують його як видатного ученого і дослідника української мови, що все своє життя віддав служінню рідній науці, рідному народові.

З М І С Т

	стор.
Вступ	7
Життєпис	8—9
1. В обороні рідної мови	11—12
2. Перша наукова граматики	12—23
3. Практичні питання української літературної мови	23—25
4. Теоретичні питання української мови	25—31
5. Критика граматики Лучкая	31—33
6. Питання українського правопису	33—37
7. Кінцевий висновок	37—38

СПИСОК ВИДАНЬ

LIST OF PUBLICATIONS

(1945—1953)

0. Тимчасове положення УВАН. Авгсбург 1945.
1—10. Бюлетень УВАН — 1946/47.
11. Літопис УВАН ч. 1. УВАН в перше півріччя її існування — 1946. Ст. 5.
12. Літопис УВАН ч. 2. Доповідь про діяльність УВАН — 1946. Ст. 13.
13. Віктор Петров: Провідні етапи розвитку сучасного Шевченкознавства. — 1946. Ст. 37.
■ Б. Крупницький: До методологічних проблем укр. історії. — 1946.
15. Запитник для збирання матеріалів до українського особового й місцевого назовництва. — 1947. Ст. 2.
16. Українська Бібліотека при Стенфорд Університеті в Падо Алто, Каліфорнія. — 1947. Ст. 12.
■ Дмитро Чижевський: Деякі проблеми дослідження формального боку поезії Шевченка. — 1947. Ст. 17.
18. Ярослав Рудницький: Наголос в поезії Шевченка. — 1947. Ст. 60.
19. Василь Лев.: Лексика ранньої Шевченкової поезії. — 1947. Ст. 10.
20. Сергій Жук: Скульптурні портрети Шевченка. — 1947. Ст. 11.
21. Шевченко та його доба. Вып. I. — 1946/47. Ст. 135.
22. Автограф Шевченка 1857 року. — 1947. Ст. 6.
23. Л. Биковський: Національна Бібліотека Української Держави. — 1947.
24. П. Курінний і О. Повстенко: Історичні плани Києва. Ст. 4 й 17 мап (фотодрук). Ціна \$5. неопр., \$6. в оправі.
25. М. Костомаров: Книги Битія Українського Народу. — 1947. Ст. 60. Ціна \$0.50.
26—30. Літопис УВАН ч. 3—7.
31. Літопис УВАН ч. 8. В справі єдиного наукового центру. — 1948.
■ 32. Volodymyr Chudyniv-Bohun: Solution of the Eulers' Problem. Regensburg 1947. G. 20. Price \$0.50.
33. Г. Закревська: Четвертинні відклади українського Полісся в межах Наддніпрянщини. — 1948. Ціна \$0.75.
■ Яр. Пастернак: До проблеми поширення й хронології лінійно стрічкової кераміки в Європі. — 1948. Ціна \$0.75.
35. Вол. Мацяк: Галицько-Волинська Держава 1290—1340 рр. у нових дослідях (циклостиль). — 1948. Ціна \$0.50.
■ Slavistica I: Завдання слов'янської філології й українська славістика. 1948. Ст. 29. Ціна \$0.50.
■ Slavistica II: В. Чапленко: Українізми в мові М. Гоголя. — 1948. Ціна \$0.50.
■ Slavistica III: Ів. Сидорук: Проблема українсько-білоруської мовної межі. — 1948. Ціна \$0.50.
■ М. Міллер: Палеоліт Надпоріжжя. — 1948. Ціна \$0.50.
■ Лм. Чижевський: Культурно-історичні епохи. — 1948. Ціна \$0.50.
41. Українські Бібліологічні Вісті ч. 1. Авгсбург 1948. Ціна \$1.00.

42. **М. Міщенко:** Фізіологічні основи патогенези. Авгсбург 1948. Ціна \$0.50.
43. **Л. Білецький:** Шевченко в Яготині. Авгсбург 1949. Ціна \$1.00
44. **В. Дорошенко:** Літ.-науковий Вісник. Авгсбург 1948. Ціна \$0.75.
45. **А. Животко:** Нездійснені пляни видання українських часописів. Авгсбург 1949. Ціна \$0.50.
46. **Ю. Сірий:** Із спогадів про українські видавництва. Авгсбург 1949. Ціна \$0.50.
47. **Н. Осадча-Яната:** Лікарські рослини, що їх уживає населення Правобережної України в народній медицині. Авгсбург 1949. Ціна \$0.75.
48. **Є. Криницький:** Вінклерівські химери та бурдони й проблема організму як цілого. Авгсбург 1949. Ціна \$0.50.
49. **Дм. Зайців:** Матеріали до пізнання фавни жуків-скрипунуватих Лемківщини (Лісових Карпат). Авгсбург 1949. Ціна \$0.30.
50. **Дм. Дорошенко:** Розвиток української науки під прапором Шевченка. Вінніпег 1949. Ціна \$0.50.
51. **Б. Крупницький:** Мазепа в світлі психологічної методи. Авгсбург 1949. Ціна \$0.30.
52. **О. Оглоблин:** Нові матеріали до історії повстання Петра Іваненка (Петрика). Авгсбург 1949. Ціна \$0.30.
53. **Н. Василенко-Полонська:** Палій та Мазепа. Авгсбург 1949. Ціна \$0.30.
54. **Л. Білецький:** Віруючий Шевченко. Вінніпег 1949. Ціна \$0.50.
55. **Б. Крупницький:** Гетьман Данило Апостол. Авгсбург 1948. Ціна \$3.00
56. **Н. Кордиш:** Рибальство Трипільської культури. Авгсбург 1949. Ціна \$0.30.
57. **J. V. Rudnyc'kyj:** Slavic and Baltic Universities in Exile. Вінніпег 1949. Ціна \$0.50.
58. **Я. Бирич:** Сторінка з чесько-українських взаємин (Український Музей у Празі). Вінніпег 1949. Ціна \$0.50.
59. **Slavistica VI, R. Smal-Stocky:** The Origin of the Word „Rus’“. Winnipeg, 1949. Ціна \$0.50.
60. **Л. Білецький:** Дмитро Дорошенко. Вінніпег 1949. Ціна \$0.50.
61. **В. Чапленко:** Мова „Слова о Полку Ігореві“. Вінніпег 1950. Ціна \$0.50.
62. **Slavistica VIII: I. Мірчук:** Das Daemonische bei den Russen und den Ukrainern. Augsburg 1950. Ціна \$0.50.
63. **Л. Білецький:** Омелян Огоновський. Вінніпег 1950. Ціна \$0.60.
64. **Slavistica IX: Я. Б. Рудницький:** Slavistica Canadiana. Вінніпег 1950. Ціна \$0.50.
65. **Slavistica X: Geo. W. Simpson:** The Names „Rus’“, „Russia“, „Ukraine“ and their Historical Background. Winnipeg, 1951. Ціна \$0.50.
66. **Митр. І. Огієнко:** Українсько-російський словник початку 17-го віку. Вінніпег 1951. Стр. 38. Ціна \$0.50.
67. **Яр. Б. Рудницький:** Слово й назва „Україна“. Вінніпег 1951. Стр. 132. Ціна \$1.50.
68. **Автограф Шевченка 1860 р.** Нью Йорк 1951. Стр. 15. Ціна \$0.25.
69. **В. Ю. Кисілевський:** Slavic Groups in Canada. Вінніпег 1951. Стр. 32. Ціна \$0.50.
70. **П. Курінний:** Ідейна основа українського наст. малювання на Уманщині. Мюнхен 1951. Стр. 16. Ціна \$0.25.
71. **Яр. Б. Рудницький:** Канадійські місцеві назви українського походження. Вінніпег 1951. Стр. 88. Ціна \$1.00.
72. **Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Science in the U. S.** Vol. I. №.1—2. New York 1951. Pp. 1—190. Vol. II. №. 1—4. New York 1952. Pp. 1—484.
73. **Бюлетень УВАН** за р. 1951: а) Бюлетень Президії УВАН, ч. 1. Вінніпег 1952; б) Бюлетень УВАН у США, ч. 1-2, 1951; в) Інформаційний Бюлетень УВАН у Німеччині, ч. 1, 1951.
74. **Літературно-Науковий Збірник.** Ч. I. Нью Йорк 1952. Стр. 304. Ціна \$2.00.
75. **П. Филипович:** Українська стихія в творчості Гоголя. Вінніпег 1952. Стр. 28. Ціна \$0.50.
76. **W. Kirkconnel:** Common English Loanwords in E. European Languages. Winnipeg 1952. \$0.50.
77. **Яр. Б. Рудницький:** Назви „Галичина“ й „Волинь“. Вінніпег 1952. Стр. 32. Ціна \$0.50.
78. **Т. Шевченко:** „Кобзар“ за ред. Л. Білецького. 4 томи. Т. 1 і 2 Вінніпег 1952. Том 3 — Вінніпег, 1953. Ціна тому \$6.50.
79. **Шевченко.** Річник 1. Нью Йорк 1952. Стр. 32. Ціна \$0.50.
80. **Т. Каріман:** Епопея Халіма. Мюнхен 1952.
81. **Ю. Шерех:** Кость Михальчук. Стр. 40. Вінніпег 1952. Ціна \$0.50
82. **Шевченко.** Річник 2. Нью Йорк 1953. Стр. 32. Ціна \$0.50.
83. **Бюлетень УВАН** за р. 1952: а) Бюлетень Президії УВАН ч. 2. Вінніпег 1953; б) Бюлетень УВАН у США ч. 1—6. Нью Йорк 1952.
84. **Науковий Збірник УВАН у США т. 1.** Стр. 160. Нью Йорк 1952. Ціна 2.00.
85. **Б. Барвінський:** Назва Україна на Закарпатті. Назвознавство ч. 4. Вінніпег 1952. Ціна 0.50.
86. **Яр. Рудницький:** Слявіка Канадіяна А. Д. 1951. Славістика ч. 15. Вінніпег 1952. Ціна 0.50.
87. **Б. Унбегавн:** Походження назви Рутени. Назвознавство ч. 5, Вінніпег 1953. Ціна 0.50.
88. **Ю. М. Луцик:** До методології назвознавства. Назвознавство ч. 6, Вінніпег 1953. Ціна 0.50.
89. **Ю. Шерех:** Партиципійом універсале в слов'янських мовах. Славістика ч. 16. Вінніпег, 1953. Ціна 0.50.
90. **Ю. М. Луцик:** Старо-церковно-слов'янська мова як мова релігійного культу. Славістика ч. 17. Вінніпег 1953. Ціна 0.50.
91. **Яр. Рудницький:** Слявіка Канадіяна А. Д. 1952. Славістика ч. 18. Вінніпег 1953. Ціна 0.50.
92. **П. Ковалів:** Василь Сімович. Вінніпег 1953. Ціна 0.50.

Праці від 1 — 23 і 26 — 31 вичерпані. Дальші випуски в підготовці.

Замовлення слати на адресу:

U V A N P. O. Box 3597, Station B., Winnipeg, Man., Canada.

Не ради зиску ані милостині —
а для послуг членам!

ОСНОВАНА 1940 РОКУ

ЩАДНИЧО-КРЕДИТОВА СПІЛКА

“КАРПАТІЯ”

- приймає ошадності на уділи і вклади,
- дає позички на догідні сплати.

Урядові години від 9 рано до 7 ввечері

Carpathia Credit Union Society Ltd.

862 MAIN STREET

PHONE 5-1719

WINNIPEG, MAN.

SLAVISTICA

A series of non-periodical publications relating to Slavic languages, literatures, cultures, ethnography, archeology etc., with special attention to the problems of Eastern Slavic world.

Editor-in-chief JAROSLAV B. RUDNYC'KYJ

- No. I — **The tasks of Slavic Philology and Ukrainian Slavistics** (in Ukrainian language), Augsburg, 1948.
- No. II — V. Chaplenko: **Ukrainianisms in the language of M. Hohol (N. Gogol)** (in Ukrainian language, with a French resumé), Augsburg, 1948.
- No. III — Ivan Sydoruk: **The problem of the Ukrainian White-Ruthenian Lingual Boundary** (in Ukrainian language, with English and German resumsés, 2 maps), Augsburg, 1948.
- No. IV — J. B. Rudnye'kyj: **Slavic and Baltic Universities in Exile**, (in English language), Winnipeg, 1949.
- No. V — J. Byrych: **A Page from Czech-Ukrainian Relations** (in Ukrainian language), Winnipeg, 1949.
- No. VI — R. Smal-Stocky: **The Origin of the Word "Rus'"** (in English language), Winnipeg, 1949.
- No. VII — V. Chaplenko: **The Language of "Slovo o Polku Ihorevi"** (in Ukrainian language with an English resumé), Winnipeg, 1950.
- No. VIII — I. Mirtschuk: **Das Daemonische bei den Russen und den Ukrainern** (in German language). Augsburg 1950.
- No. IX — J. B. Rudnye'kyj: **Slavistica Canadiana A.D. — MCML** (in English and Ukrainian), Winnipeg, 1950.
- No. X — Geo. W. Simpson: **The Names Rus', Russia, Ukraine and their Historical Background** (in Engl.), Winnipeg, 1951.
- No. XI — Metr. I. Ohienko: **An Early 17th cent. Ukrainian Russian Dictionary**. (In Ukr. and Russ. l.), Winnipeg, 1951.
- No. XII — V. J. Kaye: **Slavic Groups in Canada** (in Engl.), Winnipeg 1951.
- No. XIII — P. Fylypovych: **Hohol's (Gogol's) Ukrainian Background**, (In Ukr.), Winnipeg, 1952.
- No. XIV — W. Kirkeconnell: **Common English Loanwords in E. European Languages**. (In Engl. l.). Winnipeg 1952.
- No. XV. J. B. Rudnye'kyj: **Slavica Canadiana A. D. 1951**. (In Engl. language). Winnipeg, 1952.
- No. XVI. J. Sherekh: **Participium Universale im Slavischen**. 1953. (In print).
- No. XVII. Lucyk G. M.: **Old Church Slavic as a Religious Cult Language** (in Ukrainian with an Engl. resume), Winnipeg, Man. 1953.
- No. XVIII. J. B. Rudnye'kyj: **Slavica Canadiana A. D. 1952** (Multilingual), Winnipeg, Man. 1953.

Price: \$0.50 per copy. Obtainable at:

UVAN P.O. Box 3597, Station B., Winnipeg, Man., Canada.